

**La doble resistència de les Dones en els
Territoris Palestins Ocupats (TPO)
Ocupació i Tradició**

Marta Carvalho

Novembre 2010

Índex

Introducció.....	3
CAPITULO I - Doble ocupació.....	5
1. Contextualizació de la situació de la dona palestina en els TPO.....	5
A) L'impacte de l'ocupació israelí.....	7
B) Costum, tradició i el marc legal.....	17
C) La llei religiosa (<i>Shari'a</i>).....	22
CAPITULO II – Doble Resistència.....	25
1. Els moviments de dones en els TPO.....	25
A) Els moviments nacionalistes.....	25
B) Els moviments ¿feministes?.....	31
Conclusió.....	34
Bibliografia.....	36

Només vull morir en la meva terra,
Que m'enterrin en ella,
Fondre'm i esvair-me en la seva fertilitat
Per a ressuscitar sent herba en la meva terra,
Ressucitar sent flor
Que desfulli un nen crescut
En el meu país.
Només vull estar en el si de la meva pàtria
Sent terra
Herba
O flor

Fadwa Tuqan

(La nit i els genets, 1969)

INTRODUCCIÓ

Firyal (divuit anys):

“Do you know what «shatat» (displacement) means? Do you know what it means to me to line up each and every day in front of the checkpoint awaiting (the Israeli occupation soldiers) approval, so as to pass and go to school? Do you know what it means as a «ka binet» (young woman) to stand in line on your way back from school each day, enduring harassment by soldiers and taxi drivers, seeing your teacher humiliated, your brother beaten, and your father looking like an idiot, searching for a new lie to convince the soldiers to give him permission to reach his shop in Jerusalem? Do you know what this wall has caused me, how much pain it has brought to people I love, how much land and wells it has grabbed from my family? Now the Jews live outside the wall, walking freely in our streets, enjoying our land, drinking our water, they built it to live! To have more freedom and (to enslave us more)... But do you know what? They are the slaves and we are free people. I still do what I want to do, reach the school, write on the wall, drive the soldiers crazy and, as long as I can still sing for Palestine, I remain free”.

(Kevorkian, 2009: 150)

Parlar del conflicte i de l'ocupació israeliana en els territoris palestins ocupats (TPO)¹ és parlar de desplaçaments, de controls militars, de barreres de separació, de tocs de queda, de nens que no poden arribar a l'escola lliurement, de joves que han de caminar quilòmetres per a arribar a les Universitats, de mares obligades a donar a llum en els llocs de control, de cases destruïdes, de pobles sense aigua, de camperols que van perdre a les seves terres de cultiu, d'ancians sense llar, de colonialisme i d'un poble a qui volen robar la llibertat. Però parlar de Palestina és també parlar de resistència, de nacionalisme, de lluita i de revolta contra l'ocupació israeliana.

Com sol passar en cada conflicte, encara que el dret internacional humanitari ho prohibeixi expressament, la població civil és qui sofreix les conseqüències i l'impacte més fort. En les pàgines que se segueixen procurarem analitzar la situació de la dona que viu sota una *dobla ocupació*. A un costat l'ocupació israeliana i a l'altre l'ocupació de la seva pròpia societat.

¹ Els TPO són formats per Cisjordània, Franja de Gaza i Jerusalem Oriental. Quan ens referim Palestina en aquest article, ens referim als TPO.

Si la idea que tenim de la dona palestina es la de la dona que viu per darrere del vel, la mare del màrtir, l'esposa devota i submissa que compleix amb les seves obligacions en l'àmbit privat i familiar sense qüestionar, sense gosar posar en dubte les imposicions del costum i de la religió, doncs bé, aquesta no és la idea correcta. A pesar de tota l'opressió que estan subjectes, és de notar els papers que han tingut en la lluita nacionalista per l'alliberament del poble palestí i també en la lluita que tenen pel seu propi alliberament.

En la primera part de l'article s'examina la situació de la dona palestina fent un recorregut pel conflicte en general amb enfocament en les violacions de drets humans que sofriuen com a conseqüència de l'ocupació israeliana. Situarem la nostra anàlisi en els esdeveniments que se segueixen a l'ocupació militar de Palestina en 1967. Quin és l'impacte de l'ocupació israeliana en les seves vides? De quina manera viuen el dia a dia entre els llocs de control, la barrera de separació, les intromissions en la seva vida privada i familiar, les demolicions de les seves cases, la violència basada en el gènere que sofreixen solament perquè són dones i, a causa d'això, aparentment més febles en les mans de l'ocupant? L'objectiu del primer capítol del nostre treball, és també exposar els efectes del costum i de la llei islàmica (*Shari'a*) en les dones. Fins a quin punt la tradició influeix en la vida d'aquestes dones? Cap a qui se senten oprimides? Cap a l'ocupant? O cap als seus homes?

Per fi, en l'última part examinarem de quina forma les dones han donat resposta a l'ocupació israeliana i al patriarcat. Si en la primera part la dona ens apareix com a *víctima*, aquí sorgeix com *agent*. Examinarem els rols que la dona palestina ha tingut en la lluita nacionalista alhora que lluiten pel respecte dels seus propis drets com ciutadanes i com a dones. Pot ser que la seva lluita sigui una lluita contra l'ocupació? Es tracta d'una lluita nacionalista o feminista? Es pot dir que sigui una conseqüència de l'altra? Es pot parlar de feminisme o, al revés, el feminisme palestí es veu oblidat en les ombres de la reivindicació per la llibertat del poble palestí? La seva labor ha tingut i segueix tenint implicacions positives en el canvi en la concepció tradicional? I de la condició de la dona en la societat palestina?

En realitat, no és fàcil imaginar o posar-se l'ell lloc d'aquestes dones. En el nostre treball anem a donar veu a les dones palestines a través de la transcripció d'alguns testimoniatges amb recurs a relats i entrevistes recollits d'informes i estudis portats a terme en els TPO. Al final, elles són les que millor poden elucidar-nos de la realitat en

la qual viuen i, per això, creiem imprescindible incloure en aquest article relats de la seva experiència i les seves vivències personals.

CAPITULO I - Doble ocupació

1. Contextualizació de la situació de le done Palestina en els TPO

“They killed us without any mercy. We were tortured, humiliated, invaded...how history repeats itself. In their crimes they strengthened our history...with our resistance we will build our future”.

(Kevorkian, 2009:1)

La situació de conflicte permanent en els TPO resulta d'una sèrie d'episodis de guerres i violència els termes de la qual ja són sobradament coneguts per la comunitat internacional. Després del final de la Primera Guerra Mundial i el desmembrament de l'Imperi Otomà, la Societat de les Nacions concedeix a Gran Bretanya un mandat sobre Palestina que s'inicia en 1917 (encara que el mandat solament hagi entrat en vigor en 1922). En aquest mateix any, el Govern britànic afirma el seu suport al projecte sionista i a la creació en Palestina d'una “llar nacional per al poble jueu”.² La Primera Guerra Mundial oferia al moviment sionista la seva oportunitat a Palestina (Polk, 2007:11) i, els anys que se seguiran van ser marcats per la immigració jueva, la tecnologia avançada i els recursos moderns de la qual xocaven amb la petita economia de subsistència palestina. Els camperols es van veure obligats a vendre les seves terres perquè no podien competir amb els jueus. Aquests anys també són coneguts per l'inici de la lluita nacional del poble palestí contra l'ocupació britànica el mandat de la qual acabaria amb la creació de l'Estat d'Israel. Amb la Segona Guerra Mundial la immigració jueva a Palestina es va fer imparable. El líder sionista Israel Zangwill escrivia que Palestina era “la terra sense un poble, per a un poble sense terra” (citada per Polk, 2007: 9). Doncs bé, les aspiracions sionistes es concretizan el 14 de Maig de 1948 quan Israel proclama unilateralment la seva independència, després de l'establiment per Nacions Unides del Pla de Partició de Palestina en el qual es proposava la divisió del territori de Palestina i la creació de dos estats, un àrab i altre jueu.³

Des de de la creació de l'Estat d'Israel que l'escenari en aquesta regió d'Orient Mig és d'instabilitat, de violència, d'atrocitats comeses contra el poble palestí que

² Vegi's: Declaració Balfour de 10 de novembre de 1917. Aquesta declaració és coneguda en el món àrab com “la promesa de qui gens posseïx (Gran Bretanya) a qui gens es mereix (poble jueu)”.

³ Resolució 181/1947 de l'Assemblea General de Nacions Unides de 29 de novembre de 1947.

contribuïxen per a un clima d'inseguretat i de incertesa cap al futur. La terra sense poble es convertia en una terra amb dos pobles que no la podien compartir pacíficament. Amb la retirada de Gran Bretanya, s'inicia la primera guerra àrab-israeliana coneguda pels israelians com “guerra de la independència” i pels palestins com “Nakba” (catàstrofe).⁴ Tal i com va sostenir Polk (2007:15), “l'objectiu era deixar Palestina sense Palestins” i els mitjans emprats a tal fi van ser “la persuasió, la propaganda i el terror”. A causa de la guerra, més de 700.000 palestins van ser expulsats de les seves llars convertint-se en refugiats en la seva pròpia terra. Avui, el nombre de refugiats palestins - que viuen en camps en Gaza, Síria, Líban, Jordània i Cisjordània – és, segons dades de l'Agència de Nacions Unides per als Refugiats de Palestina (UNRWA, per la seva sigla en anglès), de 4,7 milions de persones.

Els episodis que se seguïssin fan la història d'un conflicte que dura fa més de seixanta anys. L'ocupació de Gaza, Cisjordània i Jerusalem Est en l'anomenada “guerra dels sis dies” (1967), la guerra de Líban (1982) i l'operació militar d'Israel en la Franja de Gaza (2008) són només alguns exemples de l'enfrontament constant entre els dos pobles. Alguns intents, com els Acords d'Oslo (1993) van assolir, sense efecte, arribar a la pau. Mentrestant la resistència palestina es feia notar i les primeres protestes contra l'ocupació sorgeixen en 1987 quan va tenir lloc “l'aixecament” palestí, començat en Gaza i seguit per Cisjordània. La primera Intifada, també anomenada “revolta de les pedres”, es caracteritza per haver estat una revolta “espontanea i no armada” contra l'ocupació israeliana. (Alday, 2006:35). El 20 de Setembre de 2000 s'inicia la Intifada del- Aqsa.

Desenes de Resolucions del Consell de Seguretat de Nacions Unides, sense que cap hagi estat implementada de fet, incloent la més recent emesa l'agost de 2009⁵, no han canviat la situació. Israel continua imparablement i impune la seva política d'annexió. El cicle de violència entre palestins i israelians ha provocat en moltes pèrdues de vides, en la seva majoria palestines.

Des de llavors, Israel es reserva la possibilitat de controlar les vides dels palestins a través de l'ocupació militar i l'establiment en el territori d'assentaments jueus, de la creació de llocs de control, dels tocs de queda, els tancaments i la

⁴ Ilan Pappé, professor d'història en la Universitat de Haifa utilitza el terme “neteja ètnica” per a referir-se als esdeveniments de 1948. “Qualsevol acció per part d'un grup ètnic de cara a expulsar a altre grup ètnic amb el propòsit de transformar una regió ètnicament mixta en una altra ètnicament pura, és neteja ètnica. (...) qualsevol mitjà – des de persuasions i amenaces fins a expulsions i massacres – justifica l'atribució d'aquest terme a tals polítiques. (...) Les víctimes de la neteja ètnica són tant persones que van marxar preses del pànic com aquelles expulsades per la força com part d'una operació contínua” (2006). Per més informació sobre l' terme “neteja ètnica” vegi's Cassese (2008:134).

⁵ Resolució 1884/ 2009) del Conselle de Seguretat de les Nacions Unides de 29 de novembre de 1947.

construcció de la barrera de separació que limiten la lliure circulació del poble palestí i dificulten l'accés a serveis bàsics com l'aigua, l'electricitat, l'atenció mèdica i sanitària, l'educació i el treball, alhora que provoca l'aïllament de les seves terres i de les seves famílies que viuen de l'altre costat de la barrera. És com si estiguessin detinguts en una gran presó a l'aire lliure. Com sol passar en cada conflicte, la població civil és qui sofreix les conseqüències, sobretot els grups més vulnerables com els ancians, les dones i els nens. Ells són els “danys col·laterals”, com els considera Israel, de les incursions militars i de la persecució i guerra psicològica portada a terme per l'ocupant (Israel) sobre l'ocupat (poble Palestí).

A) L'impacte de la ocupació

Abans de començar amb l'anàlisi concreta de la situació de la dona a palestina, creiem important aclarir el concepte de violència contra la dona, també designat com violència basada en el gènere (VBG). En el context de conflictes armats, així com en el context públic i privat, les dones són el blanc de formes específiques de violència degut al fet que pertanyen a un grup específic, per la seva condició de dona. Aquests actes solen resultar en sofriment físic, sexual o psicològic, incloent amenaces, coerció o privació de llibertat. La Declaració sobre l'Eliminació de la Violència Contra la Dona, adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides en 1993, defineix la violència contra la dona com:

“Tot acte de violència basat en el gènere que té com resultat possible o real un dany físic, sexual o psicològic, incloses amenaces, la coerció o la privació de la llibertat, ja sigui que ocorri en la vida pública o privada”. (Art. 1)

Segons Galtung (1969), hi ha tres tipus de violència: la violència personal, la violència estructural i la violència cultural. Mentre que la violència personal és directa i visible, és a dir, física i verbal; la violència estructural és indirecta i resulta de les desigualtats de poder i de la injustícia social; al pas que la violència cultural és aquella que es basa en el sistema de normes i comportaments que justifiquen els altres dos tipus de violència (1990). En l'opinió de Galtung (1969: 171), “when one husband beats his wife there is a clear case of personal violence, but when one million husbands keep one million wives in ignorance there is structural violence”. Però, i en el cas que un milió d'homes pega a les seves dones? Ens sembla que tenim també un cas de violència

personal. Les dones palestines suportan els tres tipus de violència. La personal, com per exemple, la violència domèstica; l'estructural, com la discriminació basada en el sexe, el feminicidi, l'accés a la salut i educació; i la cultural com la motivada per creences religioses. Des de l'inici de l'ocupació israeliana que, les dones palestines viuen sota una *dobla ocupació*. Les seves vides, els seus cossos, els seus somnis, els seus drets es veuen a la mercè de l'ocupant israelià i de la societat patriarcal i conservadora en la qual viuen. En el context de l'ocupació, milers de dones han sofert la pèrdua dels seus marits, els seus fills, les seves cases i les seves terres. Es veuen sense treball, amb l'accés a l'educació i al sistema de salut condicionat, sense llibertat de moviment. En les línies que se segueixen procurarem descriure les conseqüències de l'ocupació militar en les vides de les dones palestines. Està clar l'impacte que l'ocupació israeliana té en la vida de les dones palestines. Ens proposem, doncs, a analitzar la situació a través de les seves veus una vegada que elles són els testimoniats que millor descriuen la realitat. De quina manera han canviat els seus rols? Com els ha afectat l'ocupació? Quins drets, quines llibertats són violats? Quines opressions viuen?

Ayat (25 anys):

“We were returning after a video course at a centre called “Taqaarub Bain Al-Shuoub”. When we were about 10 metres away from our house I saw about 30 settlers of different ages, 15 years and above, leaving the tent which they use as a Synagogue. They were walking in the direction of Giva’at Ha’vot. My sister and I started to walk faster because I knew the settlers were going to pass by our house. They immediately started to throw stones at me and my sister and said words in Hebrew. It seemed to me they were cursing us. We tried to run away and at that point I felt a stone hit my head and cause what felt like an electric shock in my face. I immediately lost consciousness (...) I have not made any report to Israeli authorities about what happened as it will be a very stressful process and from what I’ve heard from others, I don’t think that anything will come out if it”.

(WCLAC, 2009:18)

El testimoniatge de Ayat és exemplificatiu de la violència comesa pels colons jueus en Hebron. Ayat mai més ha tornat al curs que estava freqüentant i gairebé no surt de casa amb recel que els atacs es repeteixin. L'impacte psicològic i emocional en les dones és irreparable. Segons l'informe *Voices of Palestinian Women* de WCLAC

(2009), si pot manifestar sota la forma de por i ansietat i moltes també sofreixen per l'impacte que la violència pugui causar en els seus fills.

AR:

“I always think to myself that they will come back again. (...) The slightest sound scares me, scares me a lot. I often dream at night that the settlers are back and that they burned down my house”.

(WCLAC, 2009: 20)

En el mateix informe hi ha relats de dones que han vist les seves cases envaïdes pels soldats israelians. Fatima S descriu el dia en el qual ha estat víctima de violència física i d'amenaques de violació cap a ella i les seves filles per part dels soldats. Viu amb por que aquest episodi pugui passar però, no ha denunciat la situació als autoritats:

“I haven't filed a complaint with the Israeli authorities because I have no confidence that anything will be done about what happened to me”.

(2009: 28)

Les normes de dret internacional humanitari que han d'aplicar-se en els territoris palestins ocupats són molt clares a l'obligar a la potència ocupant (Israel) a la protecció de la població civil contra els efectes de les hostilitats.⁶ Israel també ha ratificat diversos tractats internacionals de drets humans i, per tant està obligat a respectar aquests drets en els TPO.⁷ No obstant això, segueix amb violacions generalitzades d'aquests drets, practicant actes de violència contra la població civil palestina sense que es facin investigacions sobre la seva conducta de manera que se li imputin responsabilitats per cometre tals actes, a la llum d'instruments de dret humans i del dret humanitari. De fet, l'onada de violència perpetrada per l'exèrcit israelià i pels colons jueus i l'interminable cicle de violacions de drets humans contra les dones palestines segueix impune. D'una banda, els subjectes actius de tals atrocitats no són responsabilitzats, i d'una altre, moltes dones no reporten les violacions a les autoritats. O bé perquè saben que no servira de res, o perquè temen les represàlies. Els soldats israelians i la policia són directament responsables d'aquesta violència. No exerceixen cap control sobre els

⁶ Vegi's: IV Conveni del Faig relatiu a les lleis i costums de la guerra terrestre, en l'annex de la qual figuren les Regles del Faig, de 18 d'octubre de 1907; IV Conveni de Ginebra del 12 d'agost de 1949 relatiu a la protecció deguda a les persones civils en temps de guerra.

⁷ Vegi's: IV Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial; Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (PIDCP); Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (PIDESC); Convenció sobre els Drets de Nen; Convenció contra la tortura i altres tractes cruels, inhumans o degradants; Convenció per a l'eliminació de totes les formes de discriminació cap a la dona.

ciutadans israelians, el que deixa a les dones palestines desprotegides davant la violència per ells practicada (WCLAC, 2009).

A més aquests actes de violència, hi ha altres imposicions portades a terme per Israel que violen clarament els drets del poble palestí, en particular els drets humans i llibertats fonamentals de les dones palestines. Exemple d'això és la construcció del Muro, els bloquejos, els tocs de queda militars (*curfew*) el establiment d'assentaments (colons) jueus a l'interior dels territoris palestins i la demolició d'habitatges.

Els assentaments constitueixen una forma de colonialisme. Una vegada que la seva proliferació es fa a través de l'expropiació de terres palestines. A causa de això, també es nota, com hem vist, un augment de violència entre els dos pobles. Les normes del dret internacional humanitari prohibeixen clarament el trasllat “de persones”. De conformitat amb l'article 49º de l'IV Conveni de Ginebra de 1949 relatiu a la protecció deguda a les persones civils en temps de guerra, és il·legal que una potència ocupant, en el cas Israel, efectui el trasllat per una banda de la seva població al territori per ella ocupat. Així, el dret internacional humanitari prohibeix l'establiment d'assentaments, atès que aquests representen una clara forma de trasllat de la població al territori ocupat. La confiscació de terres amb el propòsit de construir colons, està també prohibida.

Relativament al Mur, també denominat “Mur de Apartheid”⁸, la seva construcció ha estat decidida el 14 d'abril de 2002, quan Israel decideix construir una barrera física al voltant de la zona de la “línia verda”, de manera a limitar l'entrada de palestins cap a Israel, invocant la necessitat de “millorar i reafirmar la capacitat de reacció i operativa enfront del terrorisme” (Bontempo, 2006:65). Ha estat una decisió unilateral i condemnada per la Cort Internacional de Justícia (CIJ) en la seva Opinió Consultiva sobre les conseqüències jurídiques de la construcció del mur en el territori palestí ocupat. Com ja s'ha dit, Israel justifica la seva construcció sota motius de seguretat de manera a impedir l'entrada a Israel del poble palestí. Però la veritable raó és l'ocupació a través de la confiscació i annexió de terres dels palestins. Conclusió, el mur no és un instrument de defensa si no d'ocupació. És el mur de l'odi, del racisme. El mur que, encara que no privi la vida d'aquestes persones els treu la possibilitat de viure lliurement. Quan la construcció estigui acabada, la barrera s'estendrà al llarg de 670 i 720 quilòmetres i significarà l'empitjorament de les condicions en les quals ja viu el

⁸ Apartheid és un terme “afrikàner que significa “separació”. Vegi's: Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial (1965), Convenció sobre la *Imprescriptibilitat dels Crímenes de Guerra i dels Crims de *Les Humanitat (1968), Convenció Internacional sobre la Repressió i el Càstig del Crim de Apartheid (1973) i l'Estatut de Roma de la Cort Penal Internacional (1998).

poble palestí. Les persones es queden aïllades, sense accés a serveis bàsics, a les seves terres de cultiu i el seu sustent, a l'educació i als hospitals.

Sumat a això, els llocs de control militars que existeixen en la frontera dels territoris ocupats i també a l'interior,⁹ i els tocs de queda que obliguen a la població palestina a romandre dins de les seves cases es traduïxen en greus violacions del dret internacional humanitari i del dret internacional dels drets humans i, per a les dones palestines un fort impacte i una ombrívola realitat. Segons l'informe del Secretari General sobre la situació de la dona palestina i assistència en el seu suport (2007), elles representen el 49,4% de la població palestina, a saber 1,86 milions en el total en el territori palestí ocupat.

Les conseqüències a nivell econòmic, social i cultural són terribles. A més la perda de terres de cultiu, les bases de l'economia palestina, de la destrucció de llars i de l'aïllament de la població, les imposicions que limiten la llibertat de circulació tenen un fort impacte en l'accés a l'educació, a la salut i al treball. El Pacte Internacional sobre Drets Econòmics, Socials i Culturals (PIDESC) estableix que: "Els Estats Parts en el Present Pacte reconeixen el dret de tota la persona a l'educació" (art. 13.1 del PIDESC). Encara, el dret d'accés a l'educació és visiblement violat per Israel i afecta sobretot a nenes i dones. Els estereotips de gènere segueixen persistint en el pla d'estudis. "(...) la política de Clausures i la deterioració de les condicions econòmiques afecten més a les alumnes que als alumnes, el que ha augmentat el percentatge a deixar l'escola a causa de les dificultats diàries i a les pressions econòmiques, especialment entre les alumnes d'educació secundària o estudis superiors" (AI, 2005: 16). L'augment dels preus del transport, la durada dels trajectes des de casa fins al campus de les Universitats que es queden en els centres urbans i el risc de no aconseguir arribar aquí o tornar a les seves cases després d'acabades les classes porque no els sigui permès el pas en els llocs de control, sumat al fet que viuen en una societat marcadament patriarcal i conservadora dificulta en gran manera la possibilitat que moltes alumnes freqüentin l'escola o les Universitats. Com les seves cases es queden lluny dels centres urbans, moltes famílies, per temor que les seves filles vagin a viure soles a l'altre costat de la barrera, o els comportaments dels soldats israelians en els llocs de control, no les deixen assistir a les classes i prefereixen que es quedin a casa.

⁹ El 31 d'agost de 2010, l'exèrcit israelià tenia 59 llocs de control en Cisjordània, dels quals 18 estan en la ciutat d'Hebron. Hi ha 37 controls per creuar de Cisjordània a Israel. Vegi's: http://www.btselem.org/english/freedom_of_movement/statistics.asp

Els israelians s'aprofiten també de la situació de les mares palestines, el fet de ser mares o d'estar esperant a un nen les fa més vulnerables a les seves mans. No és solament el seu cos que ara pot ser sacrificat però és també una vida que duen dintre seu. En el *Humanitarian Action Report* del UNICEF (2006) es reporta que en els territoris ocupats manca equip bàsic de salut per a les mares i nounats. Com resultat de les polítiques d'annexió provocades per la construcció del mur i dels llocs de control l'accés als hospitals de les grans ciutats és negat a moltes dones palestines. Moltes que s'han posat de part, són detingudes pels soldats israelians en els llocs de control i se'ls nega el permís de passar a l'altre costat encara que sigui per a acudir a l'hospital. A costa d'això, moltes acaben per donar a llum en els llocs de control sense condicions d'higiene i seguretat, subjectes a infeccions i amb el risc de perdre als seus nadons.

Rula:

“Van prendre un taxi i ens vam baixar abans del lloc de control perquè no estan permesos els automòbils prop del control i vam recórrer a peu la resta del camí; jo tenia molts dolors. En el control havia diversos soldats, estaven prenent cafè o te i no ens van fer cas. Daoud (el seu marit) es va acostar a parlar amb els soldats i un d'ells el va amenaçar amb la seva arma. Daoud els va parlar en hebreu, jo tenia molts dolors i vaig sentir que anava a donar a llum allí mateix, en aquest moment. L'hi vaig dir a Daoud, que va traduir les meves paraules als soldats, però no ens van deixar passar. Jo estava tombada en el sòl, sobre la terra, i em vaig arrossegar darrere d'un bloc de ciment, al costat del control, per a tenir una mica d'intimitat i donar a llum aquí, en la terra, com un animal. Vaig sostenir a la nena en els meus braços i es va moure un poc, però després d'uns minuts va morir en els meus braços”.

(AI, 2005:8)

Segons l'Informe del *Information Health Centre of Palestinian Ministry of Health*, entre 2000 i 2006, van ser reportats 69 casos de dones palestines que van donar a llum en els llocs de control (citats per Kevorkian, 2009:43). Així, Israel segueixen violant el dret a la salut en l'art. 12 del PIDESC, que obliga als Estats Parts a reconèixer el dret “de tota la persona al gaudi del més alt nivell possible de salut física i mental” i l'art. 56 del IV Conveni de Ginebra.

Els centenars de llocs de control i bloquejos establerts en els territoris ocupats constitueixen, per tant, violacions que afecten la lliure circulació de persones i, en el cas del poble palestí és encara més humillant, doncs es veuen impeditos de circular

lliurement en la seva pròpia terra. En violació clara del dret a la llibertat de moviment, previst per exemple, en el Pacte Internacional sobre Drets Civils i Polítics (PESC) que preveu que: “tota la persona que es trobi legalment en el territori d'un Estat tindrà dret a circular lliurement en ell i a escollir lliurement en ell la seva residència” (art. 12). No obstant això, a causa de les polítiques israelianes, les dràstiques restriccions a la mobilitat, afecten quotidianament a les dones palestines i el fort impacte que tenen en les seves vides es fa notar.

Kifaya AL-Khatib, de 64 anys descriu com se sent amb les limitacions imposades per Israel a la seva llibertat de circulació:

“Everything about our lives is restricted. We can't extend the house so my family can live comfortably, we can't keep the animals and we can't plant the land behind the house that separates us from the settlement. We have a lot of land but we can't use it for anything, either to built or plant on. Then the checkpoints makes our lives a misery. This is my life, this is my tragedy, me and my children. I don't know how we will manage. I don't know what will happen to us. I am very worried about my future and the future of my family especially my two daughters who are sick”

(WCLAC, 2009: 39)

En el documental *Checkpoint* (2004) es nota la terrible humiliació que homes, dones, nens, ancians, sofriuen. Els soldats israelians decideixen si els deixen o no passar quan volem. Els fan esperar hores sota pluja, neu, temperatures gelades, fins que decideixen deixar-los o no passar. És increïble veure com juguen amb la llibertat d'aquestes persones, amb les seves vides, amb els seus desitjos d'anar a visitar a la seva família que viu a l'altre costat de la barrera, amb la necessitat de visitar li metge a l'altre costat o d'anar a comprar medicaments, amb els quals necessiten de passar perquè simplement la seva escola o Universitat s'ha queda a l'altre costat. Simplement perquè sí. Perquè són palestins. Amb la excusa de la “seguretat” es reserven el dret de tot això, violant drets humans fonamentals de tots els palestins i palestines amb la justificació que cadascun d'ells pugui ser “un potencial terrorista”. La por, la humiliació i els mètodes de repressió són l'arma més perillosa de l'ocupant contra el poble palestí, sobretot contra les dones.

El tancament també interfereix amb el tema del treball. Les dones que a causa del conflicte ara es veuen amb la necessitat de buscar treball fora de casa per primera vegada, troben l'accés a la possibilitat de trobar treball limitada. Es queden sense les

seves terres, base de l'economia familiar palestina i han de buscar treball fora de la llar. Una vegada més Israel viola un dret protegit internacionalment, el dret al treball (art. 6 PESD).

Altres fetes que afecten greument a les dones palestines és la demolició d'habitatges. Des del començament de la Intifada al-Aqsa, el 20 de setembre de 2000 que, segons dades del Comitè Israelità contra les Demolicions d'Habitatges, més de 5.000 llars han estat destruïdes per l'exèrcit israelià que simplement arriba i qualsevol notificació prèvia derroca les cases dels palestins.

Ula:

“I did not know what to do...all I did is search amidst the destruction for some memories: plates, pictures, medicine, clothes. Maybe I could find the baby’s cradle...I needed to get my anger out, so I started fighting with my husband for not bringing the documents and money we had in the apartment. I screamed at him in front of his parents...I screamed with all the power I had, and ended up being beaten, yet I kept on screaming. (...) I know they are all suffering, they are all in pain...but we women suffer the most...the most».

(Kevorkian, 2009: 41)

La dona, figura central de la llar, de cop i volta es veu de cara amb la destrucció no solament de la seva casa sino també del seu *modus vivendi*. Si abans s'ocupava de la gestió dels assumptes domèstics, de la cura dels fills i en molts casos del cultiu de les terres, ara tenen al seu càrrec la tasca de buscar treball per primera vegada fora de casa i, alhora de reconstruir les seves vides i les de la seva família. Ara es veuen obligades a ocupar rols contraris a les obligacions imposades per la seva tradició.

En l'informe *Voices of Palestinian Women*, Lham descriu com se sent amb les amenaces de la demolició de la seva casa:

“I am always thinking about it, but can’t really talk about it to anyone. I am living with no sense of security, and I can’t seem to enjoy anything anymore. Basically I am chronically depressed”.

(WCLAC, 2009: 52)

Les conseqüències en les dones a nivell psicològic són desoladores. Moltes són obligades a testimoniar la destrucció de les seves llars, a veure als seus fills plorar perquè se'ls lleven les seves cases. Sota la justificació de necessitats de seguretat o de

l'absència de permisos de construcció, los soldats israelians arriben sense avís previ, moltes vegades a la nit, amb amenaces verbals i moltes vegades físiques cap a les dones i els seus fills.

Israel també ha adoptat un sèrie de lleis discriminatòries, entre elles figura la Llei sobre Ciutadania i Entrada i Sortida a Israel (2003) que introdueix restriccions per a la concessió de la residència i la ciutadania israeliana als cònjuges de ciutadans habitants de la Franja de Gaza o Cisjordània, prohibint així la unificació familiar als ciutadans israelians casats amb palestins.¹⁰ A causa de això, moltes dones es van quedar separades dels seus marits i soles amb els seus fills. “Les dones palestines a qui s’ha denegat la unificació familiar i viuen amb els seus cònjuges israelians o de Jerusalem «il·legalment» romanen recloses en les seves cases, massa espantades per a sortir per si són detingudes i expulsades de nou als TPO i així separades dels seus esposos i fills” (AI, 2005: 18). Això condueix a altres problemes addicionals com el registre dels fills que neixen i obstaculitza en l'accés al sistema de salut.

Zarifeh Abdel Jawad descriu com és la seva vida des que ha estat separada del seu marit:

“Since 2004 until now my children and I have been separated from my husband. They have been very difficult 5 years. It is not easy to raise six children without my husband. It is very difficult for the children too. My youngest daughter, who is 5 years old now, saw her father for three weeks only since she was born. She grew up not knowing what means to have a father. I also worried about my son. Boys his age need a father to give support and guidance”.

(WCLAC, 2009: 44)

A més de totes les restriccions imposades, Israel viola també els drets de les dones detingudes en els centres de detenció israeliana. Aquí, són sotmeses a maltractaments i tortures i no tenen accés a l'educació, a una alimentació cuidada, a higiene i a cures de salut. Com resultat de l'ocupació, els israelians han “detingut, empresonat i torturat” a moltes dones palestines (Wing, 2008: 668), violant així les normes establertes en la Convenció contra la Tortura i Altres Tractes o Penes Cruels, Inhumans o Degradants (1984), el PESC (art. 7), i l'IV Conveni de Ginebra (art. 3.1).

¹⁰ Llei sobre Ciutadania i Entrada i Sortida a Israel (2003) Ordre Temporal 5763 del 31 de Maig de 2003. Recentment, a l'octubre de 2010, Israel va aprovar una esmena a aquesta llei que exigeix que para s'obtenir la nacionalitat israeliana, els ciutadans han de prestar jurement de lealtat a l'“Estat Jueu”.

Segons dades de l'Associació Addameer de defensa dels drets humans i de suport als presos, a finals de 2004, situava el nombre de dones detingudes a les presons israelianes en 120, disset de les quals mares i dues d'elles van donar a la llum en una cel·la.¹¹ Dades més recents de l'Organització de Dones de Suport als Presos Polítics (WOFPP), situen la xifra de dones detingudes per motius polítics a les presons israelianes en 37: 22 a la presó de Hasharon (Tel Mond) i 15 a la presó de Damoon (Carmel Mountain).¹²

Per a acabar aquesta secció en la qual analitzem l'impacte de l'ocupació israeliana en les dones palestines obvia dir que la mateixa ha tingut influències en el patriarcat. Wing (2006) analitza l'efecte indirecte de l'ocupació militar en l'àmbit privat de les vides d'aquestes dones. Tal i com hem esmentat, és visible i inqüestionable l'efecte directe de l'ocupació en la condició de la dona palestina. Els seus rols sigui en l'àmbit públic, sigui en l'àmbit privat han canviat. Però, l'ocupació també ha contribuït per enfortir la noció del patriarcat a la societat palestina. “The occupation has solidified the already strong notion of patriarchy in the private sphere of Palestinian society, resulting in further negative effects on Palestinian women” (Wing, 2006: 668). Una vegada que els han agafat les seves terres, les seves cases, la seva pàtria, l'única cosa que els queda és l'honor, els valors de la seva tradició. Les guardianes d'aquests valors són les dones. La “pèrdua del control” (Saadawi citat per Wing 2006: 669) dels homes sobre certs aspectes de la vida pública, ha fet amb que siguin àdhuc més reluctants a l'hora de respectar els drets humans fonamentals de les dones. Com a conseqüència d'això, les dones acaben per suportar la frustració dels efectes que l'ocupació provoca en les vides dels homes (Wing, 2006: 669). A causa de l'ocupació, els temes relacionats amb el gènere, s'han considerat secundaris. Cal preocupar-se amb l'alliberament de la nació. Wing cita a un jutge palestí que comprova això: “There are more important issues to be discussed on the Palestinian current agenda than raising the problem of women killing” (2006: 670).

El gaudi dels drets humans i de les llibertats fonamentals de les dones palestines es veu així afectat a un costat per l'ocupació israeliana i a l'altre pel patriarcat. “La crisi del baró com sustentació econòmica és una crisi de gènere i una crisi familiar (...) Això exerceix una forta tensió sobre els rols de gènere» (Johnson i Kuttub, 2002, citat per AI, 2005: 23). Arran d'això, “Les dones no solament suporten la càrrega combinada de

¹¹ Vegi's: <http://www.addameer.org/detention/women.html>

¹² Vegi's: <http://www.wofpp.org/english/home.html>

l'ocupació i del patriarcat, sinó que a causa de la primera, es veu reduïda la seva capacitat per a transformar les estructures desiguals de gènere de la segona” (AI, 2005:22).

Segons Kevorkian, (2009:70), “that oppression can also have the opposite effect; it can empower and turn women into creators of survival strategies and of methods of resistance; as such women become more than passive recipients of oppression”. Concordem amb el que sustenta Kevorkian i, aquesta és la raó d'aquest treball. No solament demostrar l'impacte de la doble ocupació en les dones palestines quan víctimes però, més que això, demostrar la seva resistència cap a aquesta ocupació, com agents i no “com recipients passius de l'opressió”.

B) Costum, tradició i el marc legal

“Women are second – class citizens through the world (...). Much of this is product of law. Exclusion of political participation; inequality in the ownership of land and rights of inheritance; restrictions on contraception and abortion – all these and many more are legal controls”.

(Susntein, 1995: 359)

Tot el que hem vist en la secció anterior com a resultat de l'ocupació israeliana, ha contribuït a empitiorament de les limitacions i pressions que estan sotmeses les dones palestines en la societat patriarcal en la qual viuen. La violència contra la dona sempre ha estat l'expressió natural del domini masculí sobre la dona. A Palestina, les creences del fonamentalisme islàmic i d'altres tradicions patriarcals s'oposen a una reforma de valors en la societat de manera que la dona palestina vegi els seus drets respectats davant la llei i davant la societat. Segons Wing (1999:568), “when religious, social, and cultural norms conflicts with legal rights, efforts to elevate women’s status often failed for a lack of community support”. “Aquest és el punt en el qual convergeixen dos sistemes de subordinació – ocupació i patriarcat – en els territoris ocupats palestins: quan les dones s'enfronten al primer i se sotmeten al segon” (Relatora Especial de l’ ONU, 2005, citat por AI, 2005:2).

Com a conseqüència de la pèrdua del poder econòmic i social dels homes els papers tradicionals de la dona en la societat palestina han canviat. A causa d'això, “les dones afronten cada vegada més exigències com proveïdores de cures i sustentació econòmica de la família, al mateix temps que la seva llibertat de circulació i d'acció s'ha

reduït, i han estat les més afectades per la ira i la frustració dels seus familiars barons, humiliats per no poder assumir el seu paper tradicional de sustentació econòmica” (AI, 2005: 2).

De fet, “es pot establir una analogia entre l'experiència psicològica d'una nació assetjada i la d'una dona que viu una relació d'abús. (...) És una situació potencialment perillosa per a les dones, que seran víctimes d'un procés de violació en tres àmbits. En l'actualitat, són víctimes de la violència política, i viuen amb la por permanent per la seva seguretat i la de les seves famílies, al mateix temps que suportan les càrregues addicionals que els imposen unes condicions terribles, com la destrucció d'habitatges, i de terres de cultiu, l'arrencat d'arbres i l'atur galopant. A més, són víctimes d'una violència aguditzada en la llar, però no poden expressar el seu sofriment o ansietat, doncs estan obligades a guardar silenci per por de ser culpades, en l'àmbit públic, d'egoisme i desconsideració, donada la situació d'emergència nacional que viu tota la societat, i en l'àmbit privat, del propi tracte discriminatori que pateixen, un cercle viciós” (AI, 2005: 3). A causa de l'ocupació, hi ha hagut un reforç de la desigualtat de gènere. Com anem a poder veure en les pàgines que se segueixen, basades en normes tradicionals i lleis religioses i la inherente impunitat dels perpetradors de les violacions.

Si bé que la Llei Fonamental promou la igualtat de gènere¹³, això no sempre es reflecteix en la redacció de lleis i instruments legislatius. Les dones palestines sofreixen discriminació en virtut de la legislació que regeix els casaments, els divorcis, la custòdia dels fills, l'herència i la violència domèstica. Tal i com anem a veure, la legislació en vigor en Palestina, es basa en una sèrie de costums i pràctiques tradicionals. Segons Wing (1999:569), “customary law includes a whole range of offences concerning women, who are considered repositories of family and clan honor”. La llei consuetudinària (*urf*) és el conjunt de costums i tradicions que regeixen una societat amb la convicció que són les normes socials més correctes a adoptar per tota la comunitat. Històricament, la dona palestina és mantinguda en la seva casa, per darrere dels seus vels o *hijab*, guardianes de “l'honor” (*arad*) de la família, mares dels màrtirs, gairebé no tenen accés a l'educació – sobretot estudis secundaris o superiors - , es veuen obligades a casar per a reforçar els “llaços familiars” (Wing, 2000: 570) i la seva sexualitat i bellesa s'ha de mantenir coberta. Així, aquesta és una societat en la qual el costum i la religió són la forma de mantenir les arrels, la identitat i, a la dona li cap el

¹³ Art. 9º de la Llei Fonamental: “tots els palestins són iguals davant la llei i el poder judicial, sense discriminació basada en la raça, sexe, color, religió, opinions polítiques o discapacitat”.

paper de conservar la llar i a l'home protegir-la, alhora que protegeix a la terra (Palestina) de la incursió de l'ocupant. Aquests valors més conservadors tenen un fort impacte en les vides de les dones palestines. Com veurem de seguida, en temes com la família, la violència domèstica, l'educació i els assassinats per motius d'honor (*qadiyat arad*).

Amb la pèrdua de les seves terres, l'empresonament o la mort dels seus marits, o l'atur dels quals es queden a casa, les dones han tingut la necessitat de buscar-se treball fora de la llar. Els homes se senten frustrats i impotents i això té efectes negatius en la convivència entre parelles. En una societat patriarcal com la societat palestina, on la dona ha de viure sota el control de la seva família o del seu marit, una societat on els homes perdessin a les seves terres, a les seves cases i els seus treballs, on es veuen limitats per les restriccions israelianes a la llibertat de circulació, la violència dels combats i les altres imposicions de l'ocupant, l'única cosa que els queda és glorificar l'honor, l'enfortiment de la seva cultura i, ho fan a través de l'ocupació dels cossos de les dones palestines. Això ha degenerat en l'augment de la violència contra les dones en l'àmbit familiar.

La violència domèstica és un problema recurrent en la societat palestina. Un estudi de l'Oficina Central d'Estadística de Palestina (2006), indica que el 61,7% de les dones casades ja ha sofert violència psicològica; el 23% abusos físics i el 10,6% abús sexual. El 63% de les dones solteres (majors de 18 anys), han sofert abús psicològic i el 24,6% abús físic. Segons el mateix estudi, el 27,9% de les dones concorda que l'home ha de pegar a la seva esposa en el cas que ella surti de casa sense el seu permís i el 10,5% concorda que el marit ha de pegar a la seva esposa en el cas que el menjar no estigui llest a temps. Això comprova que la violència domèstica és tradicionalment acceptada en la societat palestina. El 15,5% de les dones indiquen que la societat palestina ha estat exposada a violència política per part de les forces de seguretat israelianes durant l'any de 2005.

A causa de l'ocupació, els mecanismes de protecció institucional també s'han deteriorat. L'Autoritat Palestina (AP) manca d'institucions públiques capaces de respondre a aquests tipus de violació per part de l'home palestí sobre les dones. A causa de això, moltes dones se senten reticents reluctants a presentar queixes contra els seus familiars. A més, en la societat palestina (com en moltes altres, també occidentals) aquests temes són considerats assumptes privats, per a resoldre's en l'entorn familiar i no

amb l'actuació policial o judicial. Així, a causa del recel de l'estigma social, no denunciïn aquests crims.

Sumat a això, el sistema jurídic complex vigent en els TPO, no està fet per a protegir i fer respectar els drets de les dones.¹⁴ “*We have no law, and no respect for any law. We are not only asking for a change in law and criminal process but change in the entire judicial system*” (Abu-Sulb, 2005, citat per HRW, 2006:17). Kevorkia (2009:45), sosté que “the palestinian criminal justice system’s failure to combat violence against women”. Les lleis discriminatòries en vigor en els TPO no oferixen protecció ni seguretat a les dones palestines víctimes de violència pels seus marits i familiars. Per a empitjorar la situació, les lleis colonials, les lleis jordanes (aplicables a Cisjordània) i les lleis egípcies (aplicables en Gaza) en vigor abans de 1967, segueixen vigents juntament amb les altres lleis imposades per l'ocupació israeliana. Vexem de seguida alguns exemples del que acabem de dir.

L'art. 340º del Codi Penal Jordà (Llei núm. 16 de 1960) preveu penes reduïdes per a la pràctica de crims relacionats amb motius “d'honor”. Els marits o familiars que matin o ataquin una dona que hagi comès adulteri, estan exempts de qualsevol càstig (AI, 2005). Human Rights Watch defineix els crims d'honor com “acts of violence, usually murder, committed by male family members against female family members, who are perceived to have brought dishonor upon the family. A women can be target by (individuals, within) her family for a variety of reasons, including: refusing to enter into an arranged marriage, being the victim of a sexual assault, seeking a divorce – even from an abusive husband – or (allegedly) committed adultery”. Kevorkian (citat per AI, 2005: 29), denomina a aquests crims “femicidis”. “Els casos de femicidi estan plens d'innegables dilemes morals i ètics. El fet que el violador no rebi el seu degut càstig legal pot fer l'efecte que es pot cometre una violació, entrar en una teràpia i ser exonerat. Per altra banda, dur el cas per vies judicials o legals pot provocar l'assassinat “social” de la víctima i de la família”.

Hi ha numerosos casos d'assassinats per motius d'honor. Un reportat per Amnistia Internacional en el seu Informe *Israel y los Territorios Palestinos Ocupados*.

¹⁴ Els TPO no són un estat sobirà i, per tant l'Autoritat Palestina (AP)- establerta en 1994, en virtut dels Acuerds d'Oslo - no representa un govern sobirà. Després de l'ocupació en 1967 de Cisjordània, Gaza i Jerusalem Oriental la legislació aplicable en les diferents zones és diferent. En Gaza no s'aplica legislació israeliana, ni civil ni militar. En Cisjordània es van establir tres zones. La Zona A està baix en control de la AP, que és responsable per la seguretat interior i els assumptes civils, i Israel per la seguretat exterior. En la denominada Zona B, Israel té el control militar i la AP el control civil. En la Zona C, Israel té el control militar i el control civil. En 1980, l'adopció de la Llei Bàsica: Jerusalem, capital de Israel, declara que “Jerusalem, completa y unida, es la capital de Israel”. En Jerusalén oriental, los palestinos no són considerats ciutadans, sinó que, residents. La legislació aplicable és la israeliana.

Conflicto, ocupación y patriarcado: la carga que suportan las mujeres (2005), refereix el cas de Maha, una jove de 21 anys, obligada a beure verí pel seu pare, que havia descobert que estava embarassada. Al gener de 2003, Amira Qaoud, va assassinar a una de les seves filles que havia estat violada per diverses ocasions pels seus germans. En el context de les societats patriarcals, *“When a girl’s honor is trampled, everyone spits on her”* (HRW, 2006:46). En molts casos les famílies cometen assassinats per motius d'honor, no perquè la dona hagi comès voluntàriament algun acte considerat una deshonra per a la família, però, simplement perquè ha estat víctima de violència sexual i, per això, passa a ser considerada la “vergonya de la família” (HRW, 2006: 49).

“An 18-year-old female die as a result of manual strangulation and smothering, which were carried out by her family members. The assailants claimed that the victim committed suïcidi by drinking a poisonous liquid (a bottle containing “organophosphorous pesticide” was brought to the morgue with the cadaver)”.

(HRW, 2006: 48).

De fet, una actitud conservadora, influenciada per costums tradicionals té un fort i irreparable impacte en la manera com es tracta amb la qüestió de la sexualitat. “Honor killings in Palestinian society usually occur as a result of unacceptable, «dishonorable» behavior by Palestinian women, usually involving their sexuality, considered social and culturally taboo” (Wing:2008, 661). L'honor és glorificat a través del cos de la dona, és com una forma de glorificació de la dona a través de la mort.

El Codi Penal Egipci, vigent en Gaza, també conté lleis discriminatòries cap a la dona. En el seu art. 277 s'estipula que una dona pot ser penalitzada per cometre adulteri on sigui. Mentre que un home ho ha de cometre en la seva casa, perquè es pugui considerar adulteri.

En su informe *A Question of Security, Violence against Palestinian Women and Girls* (2006: 21), HRW posa en relleu el fet que el “PA (failed) to give sufficient authority, respect, and financial and other resources to the judiciary. The system is plagued by an insufficient number of judges, the lack of properly qualified judges, and a lack of trained judges, prosecutors, lawyers, and court officials”. Una vegada que la AP no és un Estat sobirà, no pot ratificar tractats internacionals de drets humans, però s'ha compromès unilateralment, en la Llei Fonamental Esmenada (2003), a respectar el dret

internacional.¹⁵ No obstant això, els assumptes relacionats amb la discriminació basada en el gènere, els assumptes de l'àmbit familiars i privat i la violència no són temes debatuts en el Parlament Palestí (AI, 2005).

Quant al sistema judicial palestí, és constituït pels tribunals normals que jutgen assumptes relacionats amb matèries civils i penals i els tribunals de la *Shari'a* - religiosos - competents en matèries relacionades amb el status personal (HRW, 2006).

D'aquesta breu anàlisi al sistema de justícia vigent en Palestina, podem concloure que és un sistema típicament arrelat en els costums i tradicions del poble. Costums que violen clarament els drets i llibertats fonamentals de les dones palestines.

C) La llei religiosa (shari'a)

La llei religiosa – *Shari'a*¹⁶ -, o llei islàmica són un conjunt de regles jurídiques discriminatòries que alimenta les imposicions basades en la tradició de la societat patriarcal palestina. Es tracta d'una llei discriminatòria contra la dona. L'article 1 de la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona, defineix “discriminació contra la dona”: “L'expressió «discriminació contra la dona» denotarà tota la distinció, exclusió o restricció basada en el sexe que tingui per objecte o per resultat minvar o anul·lar el reconeixement, gaudi o exercici per la dona, independentment del seu estat civil, sobre la base de la igualtat de l'home i la dona, dels drets humans i les llibertats fonamentals en les esferes política, econòmica, social, cultural i civil o en qualsevol altra esfera”.

Encara que la *Shari'a* islàmica hagi anul·lat alguns costums del període preislàmic,¹⁷ ha vingut a confirmar altres que influencien negativament l'estatu de la dona islàmica. El fonamentalisme religiós és un dels majors problemes per a l'obtenció de la igualtat de gènere (Howland, 1997, citat per Shah, 2006:869) i, la *Shari'a* conté una sèrie de disposicions que són clarament violacions dels drets de les dones.

Quant al dret successori, la dona rep menys herència que la part de l'home, encara que ambdós tinguin el mateix grau de parentiu amb el causant – mort – (Verso 4:11 i 4:176 del Alcorà). En matèria de dret matrimonial, l'home pot casar-se amb

¹⁵ Art. 10º de la Llei Fonamental Esmeneu: “L'Autoritat Nacional Palestina treballarà sense dilació pr incorporar-se a les declaracions i pactes regionals i internacionals que protegeixen els drets humans” (AI, 2005).

¹⁶ La paraula *Shari'a* significa el camí que s'empren o una manera correcta i directa de viure. Literalment significa “el camí a la deu” i expressa la idea de l'aigua que raja i el curs de la qual indica un camí que segueix. Són quatre les fonts de la *Shari'a*: l'Alcorà, que és el llibre sagrat, la revelació divina; la *Sunna* que és el conjunt d'interpretacions de la conducta del profeta Muhammad; el *Yma'* (consens) i el *Lytihad* (esforç).

¹⁷ El cridat període de la ignorància (Wing, 1999:572).

quatre esposes alhora, però la dona musulmana només pot casar-se amb un baró cada vegada. Es pot dir que la poligàmia es basa en la llei consuetudinària i en l'Islam. Els casaments poligàmics són entesos com part de les tradicions i dels costums i la legitimitat de casament poligàmic troba fonaments “legals” en la llei islàmica i està reconeguda en la primera font de la *Shari'a*, el *Al-Qur'an* (Alcorà):

- Verso 4:3 del Alcorà: “Si temeu no ser equitatius amb els orfes, llavors, caseu-vos amb les dones que us agradin: dues, tres o quatre. Però, si temeu no obrar amb justícia, llavors amb una sol o amb les vostres esclaves. Així, evitarem millor l'obrar malament”.

La institució de la poligàmia en el dret islàmic també és, per tant, considerada una violació dels principis de la igualtat de gènere i no discriminació, i ha estat vivament condemnada pel comitè per a l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona. Viola drets previstos en la legislació internacional de protecció dels drets humans com: l'art. 16, paràgraf 1 de la Declaració Universal dels Drets Humans; l'art. 23, paràgraf 4 del ICCPR, l'art. 3 del ICCPR i l'art. 16 de la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona. És inqüestionable que, la poligàmia és una pràctica que vulnera el dret de la dona a la igualtat amb l'home.

La *Shari'a* també preveu que l'home es pot divorciar de la seva dona o de qualsevol de les seves dones unilateralment, sense haver de donar qualsevol justificació. Mentre que la dona només pot obtenir el divorci per consentiment del marit o decisió judicial per motius limitats com incapacitat del seu marit per a mantenir-la (Verso 2:237 del Alcorà). A més, fa una clara apel·lació a la violència domèstica. El marit té el dret de pegar a la seva dona quant aquesta no se sotmeti a la seva autoritat, i la dona ha d'acceptar aquests càstigs.

- Verso 4:34 del Alcorà. “Els homes tenen autoritat (“*qawama*”) sobre les dones en virtut de la preferència que Al·là ha donat a uns més que a uns altres i dels béns que gasten. Les dones virtuoses són devotes i cuiden, en absència dels seus marits, del que Al·là mana que cuidin. Amonesteu a aquelles de qui temeu que es rebel·lin, deixeu-les soles en el jaç, pegueu-les! Si us obeïxen, no us fiqueu més amb elles. Al·là és excels, gran”.

“I had four daughters and one son. I continued to live in that terrible situation because I was afraid of going to my parents and losing my children. I decided to suffer and to wait because I had no other options. My husband threatened me not to ask for a divorce. He said you’ll lose the children and your father won’t accept you”.

(HRW, 2006:39)

“Com et sents?”

“Com em sento? Amb desitjos d’acudir a una església o a una sinagoga per a convertir-me. Així em sento”.

(Documental “Tres veces divorciada”, 2007)

En les paraules d’aquesta dona podem veure tota la desesperació d’una dona “tres vegades divorciada”, agredida brutalment pel seu marit, que lluita en “la justícia” per la custòdia dels seus fills. La custòdia dels fills en cas de divorci, pertany a l’home, tret que siguin àdhuc petits.

Com hem vist, a Cisjordània s’apliquen lleis jordanes com el Codi de l’Estatut Personal de 1976.¹⁸ El Codi permet la poligàmia (art. 28), encara que no pugui fer les dones viure en la mateixa casa sense el seu consentiment (art. 40). L’esposa deu obediència al seu marit (art.39). En el que diu respecte al divorci, l’espòs pot divorciar-se unilateralment sense haver d’interposar una acció judicial (art. 83). El “repudi” es pot fer mitjançant paraules clares l’ús de les quals es conegut pel costum. L’home pot anunciar el seu repudi dient tres vegades “et repudio”. Aquests van ser les paraules que Khitam va escoltar del seu marit. La separació per iniciativa de la dona està subjecta a una sèrie d’exigències legals. D’acord amb la llei jordana, la dona només pot divorciar-se en casos específics com per exemple, si es reconeix que el marit té una malaltia sexual (art. 113), algun problema mental (art.120), l’absència del seu espòs durant un any o més (art. 123), la incapacitat de l’espòs per a pagar el dot (art. 126) o per a mantenir-la (art. 127). En el que diu respecte a actes de violència, el Codi considera motiu legal per a l’abandó del domicili si l’espòs trava o tracta malament a la seva esposa (art. 69). Encara, ni el Codi Penal Jordà, que s’aplica a Cisjordània, ni el Codi Penal Egipci, que s’aplica a Gaza, tipifiquen específicament com a crim la violència domèstica. Quant a la custòdia dels fills, el Codi estipula que la mare té dret a la custòdia només fins a la pubertat dels mateixos (art.162). En el cas que es casí amb un altre home abans que els nens arribin a la pubertat, perd el dret de custòdia (art. 156).

¹⁸ Ley n° 61 del 5 de septiembre de 1976, publicada en El Boletín Oficial n° 2.668 del 1 de diciembre de 1976.

Els principis de la *Shari'a* plasmats en el Codi de l'Estatut personal jordà com hem vist, combinats amb el costum tenen un impacte negatiu en els drets de les dones palestines i fomenta la discriminació basada en el sexe. Moltes dones activistes palestines sustenten que la substitució de la *Shari'a* per lleis més modernes que respecten als drets de la dona és crucial per al desenvolupament pel respecte per aquests drets. Mentre que unes altres, tenen una opinió contrària: *“Our role as women is clear...We are able to raise scores of courageous men...It is the women's obligation to bring up her children in the true Islamic way – to spur them on to Jihad in the path of God to elevate the glory of their religion”* (Cossali & Robson, 1986, citat per Wing, 1999:576).

La *dobla ocupació* – israeliana i patriarcal - i la combinació amb la *dobla violència* que són víctimes les dones palestines, fa que sofreixin els més diversos tipus d'injúries. Les *spirit injuriis* representen una combinació de sofriment físic, emocional i espiritual i poden dur a una mort lenta de la psiqué, de l'ànima i de la persona (Wing, 2008: 672). Com resultat d'això, moltes dones accepten el domini de l'home. És el que sol passar amb les víctimes de violència domèstica. De l'experiència de treball amb dones víctimes de violència domèstica, hem constatat que freqüentment les dones es consideren culpables de la violència que són sotmeses i intenten trobar justificacions per a comprendre l'actitud dels seus marits. La majoria de les vegades no presenten queixa o bé perquè temen la reacció dels homes i de la comunitat, o bé perquè no creuen en la justícia. Si això és així en el món occidental, el món on els estats rectifiquen els tractats internacionals de drets humans, el món en el qual els Estats proporcionen mitjans jurídics i institucionals per a protegir a aquestes dones, imagini's com pot ser en territoris on passa tot el contrari. No obstant això, les dones palestines presentades en les seccions anteriors com víctimes de l'ocupació, són a la vegada agents i lluitadores.

CAPITULO II – Doble Resistència

1. Els moviments de dones en els TPO

A) Els moviments nacionalistes

“The constant humiliation, the continual sense of social vulnerability, and the ongoing attack against the foundation of the Palestinian social fabric has increased gendered tensions but paradoxically has had the corresponding, ironic effect of adding to women's respectability and power” (Kevorkian, 2009: 102). De fet, les dones

palestines no s'han deixat dur per la doble ocupació que sofreixen a les mans del ocupant israelià i de l'home palestí i, han tingut papers importants en el procés de lluita nacionalista i pel respecte pels seus drets.

Segons Kevorkian (2009: 53), “the social and political construction of women’s agency and victimization, their actions and responses to violence, their resistance to abuse, should be analyzed within the specific context of political and social forces that not only incur the violence but also discursively create the concepts of agent and victim”. Hem fet un cop d'ull a l'impacte de la doble ocupació de les dones palestines, precisament per a mostrar el context en el qual viuen, perquè creiem important fer-lo en la mesura que, com s'ha demostrat, influencia la seva condició social i per tant, la seva *victimització*. De seguida, tractarem de la qüestió de l'agència de les dones.

La mateixa autora sosté també que “victimization is not total failure and annihilation, nor is agency total victory over abuse; neither should be dramatized or romanticized” (2009: 54). Concordem amb Kevorkian i analitzarem la resistència de les dones palestines a l'ocupació, tenint sempre present que els seus progressos, encara que hagin estat molts, no han tingut encara el sabor de victòria perquè, com hem vist, les violacions dels seus drets persisteixen impunes. D'altra banda, també vam concordar que la *victimització* no ha de significar una fallida, una manera de fer aquestes dones parin amb la seva lluita i, a través de la submissió obligar-les al silenci, el que seria “endemic to violence against women” (Kevorkian, 2009: 55). Molt s'ha escrit sobre la participació de les dones palestines en la lluita per l'alliberament nacional. La veritat és que també han participat en la lluita pel seu propi alliberament de les amarres del patriarcat i per la reivindicació dels seus drets.

Els moviments de dones no són necessàriament moviments feministes. No obstant això, a Palestina els uns i els altres segueixen costat a costat en la lluita pel reforçament dels rols de la dona. En aquest treball el concepte de “*moviments de dones*” pretén significar tota la lluita portada a terme per les dones palestines per un *doble alliberament* - la dels seus cossos i la de la terra (Palestina) - . Kevorkian, es refereix a aquests moviments com “moviments organitzats” (2009:11). Cal deixar clar que, tot i les restriccions que els són imposades (com hem vist en l'apartat anterior) les dones palestines han ocupat rols importants en matèria de resistència, sigui en l'àmbit públic, sigui en l'àmbit privat.

“*Per a nosaltres, les dones palestines, l'enemic no és l'home palestí, si no l'home israelià*”. Para Issam Abdul-Hadi, antiga presidenta de la Unió General de Dones

Palestines, el moviment feminista en Palestina solament pot entendre's en el context de l'alliberament nacional. De fet, els moviments de dones palestines han tingut, des de fa llargs anys, un acompliment de summa importància en la reivindicació pel dret a l'autodeterminació del poble palestí a través de la participació activa de les dones en manifestacions polítiques. De seguida farem un cop d'ull a través dels diferents moments de la història de l'ocupació de Palestina i alhora, les tasques portades a terme per la dona palestina contra aquesta mateixa ocupació.

Wadi, un la seva tesi "*Feminismos de Corpos Ocupados*", refereix la data de 1884 com la "primera referència a les dones palestines (camperoles) fora de la llar i en l'àmbit de la resistència política" (2009:10). No obstant això, la participació de les dones palestines en la lluita nacionalista es comença a fer notar més precisament en el període del colonialisme i coincideix amb el moment en el qual s'inicia la lluita del poble palestí. L'activisme de les dones palestines comença, per tant, en començaments dels anys vint (Kevorkian, 2009:12). En aquest període es dedicaven al treball de voluntari social, ajudant als ferits dels combats. Per exemple, el 1921 es va crear a Jerusalem la Unió de les Dones Àrabs que va iniciar una activitat de caire humanitària per a ajudar als homes que lluitaven contra el colonialisme i necessitaven d'assistència mèdica.

Tal i com afirma Wadi (2009: 11), els primers moviments de les dones palestines estaven, per tant, connectats amb la lluita per l'alliberament nacional. Les dones eren part del poble palestí que lluitava contra el sionisme i contra el colonialisme britànic. Es tractava de la resistència i de la lluita per l'alliberament nacional". Mentre que, les causes relacionades directament amb els drets de la dona i temes de gènere, no feien part de les agendes d'aquests moviments (*idem*: 13). No obstant això, en la mateixa tesi es posa de relleu que a l'època havia una consciència feminista a Palestina amb la publicació d'articles periòdics relacionats amb "els drets de les dones com l'ús del vel, l'educació i el matrimoni (*idem*: 12).

En el Primer Congrés Feminista Àrab a Palestina, organitzat en 1929, les dones palestines protesten davant la Societat de les Nacions contra les injustícies de que eren víctimes els palestins, exigeixen la fi de la immigració jueva a Palestina de l'ocupació anglesa. L'agenda del Congrés era, per tant, una agenda política nacionalista contra la colonització i l'apropiació de terres dels palestins per part dels colons. En el mateix Congrés, emeten una declaració en la qual es comprometen a donar suport als homes en la causa nacionalista: "*we, the Arab women of Palestine (...) have finally decided to support our men in this cause, leaving aside all other duties and tasks in which we have*

hitherto engaged ourselves” (Holt, citat per Wadi, 2009: 13). Aquí va néixer l'Associació de Dones Àrabs (AMA).

En 1936, es porta a terme la “Vaga General” contra l'ocupació anglesa i el projecte sionista. Les dones camperoles, que han vist el seu treball afectat, comencen a tenir rols més visibles: “transportant armes i menjar per als revolucionaris i participant efectivament en els combats” (Wadi, 2009:16). Les dones burgeses de la ciutat participaven també en activitats de beneficència, en l'organització de congressos i manifestacions el que demostra una “intel·ligència política” (Wadi, 2009: 16) dels moviments de dones. Conforme Peteet (citat per Wadi, 2009: 15): “Women were expressing themselves as citizens – nationalists and patriots. They claimed traditionally male public space as their own...By consciously and purposely and temporarily feminizing this sacred space women were publicly proclaiming their identity and loyalties as nationalists”.

En els anys que es van seguir, amb el Nakba – catàstrofe - (1948) i després del Naksa – recaiguda - (1967) amb l'inici de l'ocupació del territori palestí, el poble palestí comença a perdre forces. S'han vist sense les seves terres, sense les seves cases, la campanya de la por i la neteja ètnica llançada per Israel els obliga a deixar a les seves terres i a convertir-se en refugiats i moltes dones es van retirar de la lluita nacionalista. Moltes de les organitzacions de dones, com per exemple la UMAP van seguir funcionant en l'exili. La derrota dels règims Àrabs en 1967 i l'ocupació Israeliana de Cisjordània, Gaza i Jerusalem Oriental i va provocar un augment de la participació i del poder de les dones palestines dintre de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OLP), fundada en 1964 (Kevorkian: 2009:12). La Unión General de les Dones Palestines (UMAP)¹⁹ – *al-itihad al-'am lil-maraa al-falatineyya* - (GUPW, per les seves sigles en anglès) va ser formada l'any 1965 com un dels organismes populars de la OLP (Jad, 2008: 3). En aquesta altura les associacions de dones s'ocupaven de l'assistència als més desfavorits i a promoure la participació de la dona en l'activitat política. L'organització de Suport a la Família – *In Ásh al-Usra* - va ser creada l'any 1965 per a aquest efecte.

Abans de la primera Intifada (1987) sorgeixen en algunes “organitzacions feministes” (Jad, 2008): la Federació Palestina de Comitès de Dones per a l'Acció (1978), la Unión de Comitès d'Obreres Palestines (1981), la Unión de Comitès de Dones Palestines (1982), que “pertanyien a partits polítics marxistes d'esquerra i eren

¹⁹ Aquesta organització era l'antiga AMA, que en aquesta data canvia la seva denominació para UMAP.

considerades marxistes, seculars i nacionalistes” (*idem*). El 1983 es va formar la Unió de Comitès de Dones per al Treball Social, que encara que no s'organitzava dintre de cap partit polític, era simpatitzant del Fatah.

Podem concloure que, en la seva majoria, aquestes organitzacions de dones estaven vinculades a partits polítics “sota el paraigua de la OLP” que els donava suport econòmicament. O sigui, l'activisme de les dones estava en connexió amb el moviment nacionalista i combinava la seva lluita per l'alliberament “nacional amb la lluita per l'emancipació de la dona” (Jad, 2008: 4).

La combinació d'una participació nacionalista amb una agenda feminista com es veu en el treball de la Federació Palestina de Comitès de Dones per a l'Acció²⁰ (PFWAC, per les seves sigles en anglès) ha tingut influència en el empoderamiento de la dona en la societat palestina, una vegada que organitzant les dones en la lluita nacional assolirien arribar als seus interessos específics quan a dones.

En la primera Intifada - “*aixecament*” – que va esclatar a Gaza al desembre de 1987, el poble palestí s'oposava a l'ocupació israeliana. Encara que l'objectiu estava lluny de relacionar-se amb el tema dels drets de la dona, la seva participació ha estat bastant significativa al liderar manifestacions, ajudant en la distribució de menjar i medicaments, fent campanyes de boicot a l'entrada de productes israelians a Cisjordània i Gaza. Encara que no hagin tingut papers de lideratge, la seva participació ha canviat l'imatge tradicional de la dona palestina. Segons Wing (1999: 557), ha estat una participació “comprehensive, direct and active”. En la segona Intifada, coneguda com del-Aqsa, que va començar al setembre de 2000, les dones segueixen participant en la resistència, però molts projectes d'organitzacions de dones s'han quedat en suspens (Jahad, 2008: 16). Hi ha hagut un augment de les “maneres de resistència religiosa, conservadora i patriarcal” per exemple, els crims sexuals eren considerats casos de “national security” i no eren tractats com ofenses criminals (Kevorkian, 2009: 16).

El 1988 les organitzacions de dones s'uneixen com reacció a la Intifada, afirmant una agenda nacional i feminista, però posant sempre de relleu la causa nacional. En aquesta data es crea l'Alt Consell de les Dones. En el mateix període, “Islamic extremists set about imposing new codes of “moral behavior” and “dress” that were said to be “authentic cultural” expressions and religious practices which thereby marked women’s bodies as powerful sites of contestation” (Kevorkian, 2009:14). Malgrat tot,

²⁰ “La seva agenda consistia a assolir drets iguals par ls dones con relació amb als barons en “l'esfera pública” en matèria de salaris, oportunitats laborals, educació i participació política” (Jad, 2008).

l'obstinació en la lluita nacionalista i la inclusió de temes relacionats amb el gènere en les agendes d'algunes organitzacions, el costum i la religió segueixen oprimint moltes dones en el manteniment per una resistència feminista. Exemple d'això és la campanya llançada per Hamás²¹ el 1989, en favor de l'ús del *hijad*.²²

L'ús del *hijad* per les dones era considerat un senyal de “political commitment to the Intifada, cultural struggle, and national heritage” (Wing, 2000: 579). Hammami (citada per Holt, 2003: 232), descriu aquesta campanya com “an instrument of oppression, a direct disciplining of women’s bodies for political tends”. L'ús del *hijad* era un símbol que també identificava les dones que pertanyien o simpatitzaven amb Hamás. Aquestes dones es consideraven modernes i cultes al revés de les seves mares i àvies que usaven el vestit tradicional palestí.²³ Elles es consideraven també les veritables lluitadores per la causa palestina al contrari de les altres dones feministes que només pensaven en els seus drets i s'oblidaven del sofriment del poble palestí (Wadi, 2009: 25). No obstant això, moltes dones activistes han seguit la seva lluita en l'àmbit públic “oposant-se als vells costums” (*idem*). L'ús del vel s'ha transformat en la resistència de moltes dones (Kevorkian, 2009: 93). Wadi (2009: 45), parla d'un cas que ha passat en 2000 de Shhifa'a Al-Hindi, quan els soldats israelians la van obligar a través de la força, a treure's el vel i ella els va escopir a la cara. El soldat va pegar i com a conseqüència d'això, s'ha quedat sense un ull. Per a aquesta dona palestina, el vel simbolitza la resistència, la lluita per l'alliberament de la seva cultura i la seva identitat cultural. Pocs dies després, Al-Hindi apareix en la televisió internacional sense el vel. És curiós veure com el simple ús del *hijad*, o del vel, es transforma en un objecte contra l'ocupació israeliana i a la vegada, com ho demostra l'actitud del-Hindi, en una propòsit de la lluita contra la submissió i el patriarcat.

Les dones palestines han participat en la resistència utilitzant els seus propis cossos per a enfrontar la doble ocupació. Kevorkian (2009: 114) utilitza el terme “weaponization” per a referir-se a les diferents formes d'utilització dels cossos de les dones.

Algunes vegades, també elles apareixen com agents de la violència. Exemple d'això són les *ishitish`hadiat* (atacs suïcides) que utilitzen els seus cossos contra l'ocupació israeliana. Són les màrtirs que se sacrifiquen per Palestina. Al gener de 2002,

²¹ Moviment de Resistència Islàmica de Palestina, creat en 1987.

²² Vestit islàmic.

²³ El vestit islàmic és molt diferent del vestit tradicional palestí que té diversos colors i permet ensenyar el cos. Tradicionalment no s'utilitza el vel, però solament un mocador que cobreix part del cap i que calí amb freqüència (Wadi, 2009:24).

la infermera Wafa Idris, de 28 anys, va fer detonar una bomba a Jerusalem: un israelià va morir i 150 van resultar ferits. Hanadi Jaradat, advocada de Jenin, ha fet detonar una bomba en 2003 en un restaurant en Haifa. Resultat: 19 morts i 50 ferits, tots israelians. Ella tenia 29 anys.

Així, les dones palestines s'han convertit en símbols de resistència i, alhora de celadores de l'honor. La protecció de l'honor – *arad* - esta relacionada amb la protecció de la terra – *ard* – (Wing, 2000: 571). Palestina/terra, és víctima d'ocupació i violació i necessita protecció. Simbòlicament, la dona palestina és comparada a la terra és la mare de tot el poble palestí. Tal com Palestina, també ella és víctima de l'ocupació i necessita de ser protegida de les violacions dels *Al-mughtasebin* – “us violadors” – (l'ocupant). Aquesta idea ve desenvolupada en la tesina de Wadi (2009: 33).

Basant-nos en l'anàlisi que hem fet, és de notar la resistència nacionalista de les dones palestines. No obstant això, elles resisteixen també al costum i al patriarcat, lluitant pel respecte dels seus drets i llibertats fonamentals. Encara que les primeres manifestacions dels moviments de les dones palestines hagin estat part d'una resistència política, la veritat és que han contribuït per al canvi dels rols de la dones en la societat. D'això temí ens ocuparem en la següent secció.

B) Els Moviments Feminists?

“I myself have never been able to find out precisely what feminism is: I only know that people call me feminist whenever I express sentiments that differentiate me from a doormat or a prostitute”.

(Rebecca West, 1913)

Malgrat les dificultats que enfronten a causa de la *dobla ocupació*, les dones palestines també tenen un paper important pel que fa a la lluita pel respecte dels seus drets violats per la societat tradicional en la qual viuen.

Només en la dècada de 1990, després de la primera Intifada, de la signatura dels Acords d'Oslo i el establiment de l'Autoritat Palestina (AP), les dones palestines activistes comencen a discutir veritablement qüestions feministes, com per exemple el tema de la violència domestica (Wadi, 2009:19)²⁴ o la discriminació dintre dels partits polítics. Comença a fer-se clara la idea que és necessari, per al reforç del moviment

²⁴ Exemple: Institute of women's studies.

feminista, independitzar-se de la lluita nacionalista i que l'alliberament nacional no és el mateix que l'alliberament feminista.

En aquest període el moviment feminista palestí comença a dividir-se per raons d'ideologia “política i interessos propis” (Jad, 2008 :9). Per exemple, dintre de la PFWAC, havia un “grup per la pau” l'objecte de la qual era l'agenda social i el grup més feminista que, per la seva banda, considerava que aquest grup de dones no era suficientment feminista per a “desitjar unir-se i congregar-se al voltant dels interessos de les dones, i per tant, ho considerava més nacionalista que feminista” (Jad, 2008). En aquest context, el Centre d'Assessorament Jurídic i Orientació per a la Dona (WCLAC) es desvincula de la PFWAC hi, assegura “salvar la bretxa entre l'agenda nacional i l'agenda social que estava desentesa per les organitzacions de dones i les activistes que van fer desaparèixer el seu feminisme en el nacionalisme” (*idem* :10). Aquesta nova organització s'autoproclama feminista. En el seu informe *Heading Towards Achieving Hope* (WCLAC, 2009) es parla de l'estratègia portada a terme entre 2005 i 2009. Aquest pla tenia com objectius, en línies generals contribuir per al desenvolupament de la legislació i de les polítiques institucionals; el desenvolupament de la cultura local amb el propòsit d'erradicar actituds socials que provoquen un impacte negatiu en les dones, denunciar violacions dels drets humans perpetrades per l'ocupant israelià, etc. El nou pla (2010-2012) es titula *Consolating the Past, Growing the Futur*.

La Carta de les Dones publicada en 1994, és una declaració de principis basada en la Convenció sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra la Dona, que afirma la igualtat de drets de la dona i la necessitat de justícia, democràcia i d'igualtat de gènere. No obstant això aquests drets segueixen no respectats pel patriarcat. Contra això actuen diferents organitzacions que operen en diferents plans per a respondre a problemes específics de les dones com la violència domèstica, els drets polítics, el tràfic de dones, la discriminació laboral i el dret a l'educació. A Palestina existeixen moltes organitzacions de drets humans que lluiten per l'observació dels drets de les dones. El seu paper és crucial per a posar fi a les violacions d'aquests drets i protegir-les contra els abusos del patriarcat alhora que contribueixen per al empoderament de les dones. Són organitzacions que proporcionen ajuda psicològica i mèdica, assessorament jurídic i orientació, que realitzen investigacions relacionades amb el tema del gènere i fan campanyes de prevenció i sensibilització. El Ministeri d'Assumptes Socials, que és una institució de la AP, també col·labora amb aquestes

organitzacions i, en 2003 es va crear el Ministeri d'Assumptes de la Dona, que ha estat liderat per l'activista Zahira Kamal.

Cal posar en relleu que no és de tot fàcil organitzar-se i constituir organitzacions de caire feminista enmig d'una societat en la qual les dones viuen sota una *dobla ocupació*, en la qual s'ha donat més importància a resistència política i nacionalista i en la qual la gran majoria d'organitzacions està depenent de partits polítics en la seva majoria constituïts per homes. No obstant això, es a les dècades dels vuitanta i noranta, es van formar moltes organitzacions de dones l'objectiu principal de les quals és la lluita pels drets de la dona. La seva labor és de gran importància perquè fan que els temes del gènere siguin més discutits i s'arribi a assoliments significatius, encara que a poc a poc.

En l'actualitat hi ha un sense nombre d'organitzacions de dones en Palestina, moltes d'elles creades en aquesta època: el *Women's Studies Center (WSC)* amb seu a Jerusalem des de 1989 la labor de la qual es basa en la promoció de la igualtat de gènere i el reconeixement dels drets de la dona com drets humans en Palestina; el *Women's Affairs Technical Committee (WATC)* format en 1992 el primer objectiu de la qual era la participació de les dones en el projecte de construcció de la pau i que afirma el respecte per la Declaració d'Independència (1988) que afirma el principi de la igualtat entre totes les dones palestines; el *Women's Studies Program* (1994) de la Universitat de Bir Zeit, les investigacions de la qual estan relacionades amb estudis de gènere en la societat palestina; el *Women's Center for Legal Aid and Counselling (WCLAC)* que ja vam fer referència (1991); el *Jerusalem Center for Women* (1994); el *Aswat* (2003) organització de dones palestines la lluita de les quals és pel reconeixement dels drets de les dones amb diferents orientacions sexuals que treballa en col·laboració amb una altra organització feminista, la *Kayan* (1990).

Com hem vist, la resistència de la dona palestina es fa en un primer moment contra el colonialisme i l'ocupació Israeliana. Com ciutadanes palestines, víctimes de les mateixes violacions que el poble, la seva lluita és una lluita nacionalista. A un costat, es veuen confrontades amb la lluita per fer valer els seus drets com ciutadanes i a l'altre, com dones els drets de les quals i llibertats fonamentals són constantment violats per la societat patriarcal i religiosa en estan. Aviat, moltes dones es van adonar que la lluita nacionalista, encara que ha contribuït per al seu empoderament, no es suficient per a la reivindicació dels seus drets. Es pot parlar d'organitzacions feministes en Palestina? Creiem que si. No obstant això és cert que ha estat la lluita contra l'ocupació colonial el que ha estat el punt de partida per a les seves reivindicacions per la igualtat de gènere a

Palestina. O sigui, si ens situem en la història de Palestina i en els moviments que aquí es van desenvolupar, es veu que han estat moviments de *resistència* contra *l'ocupació de Palestina* i que, només després s'han creat organitzacions, que es diuen feministes, de *resistència* contra *l'ocupació de la dona palestina*.

Conclusió

El clima d'incertesa cap al futur del conflicte aguditzat pels efectes de l'ocupació sobre la població palestina, que hi hagi una inseguretat i incertesa sobre el desenvolupament de la condició jurídica, social i econòmica de la dona palestina en els TPO. Segons Simone de Beauvoir, “no es neix dona, s'arriba a ser-ho” i, tal com hem vist, a Palestina les dones s'han vist sempre influenciades per la societat en la qual viuen. El mateix ha passat amb els moviments de dones. En la nostra opinió *l'ocupació* és l'arrel dels problemes que enfronten les dones en la societat palestina. Quan em refereixo a *l'ocupació* vull amb això dir la *doble ocupació* que hem parlat al llarg d'aquest treball. L'ocupació de la terra palestina i l'ocupació dels cossos i de les vides de les dones palestines. No obstant això, el discurs de la *victimització* no es positiu per a la labor de les dones com agents d'una *doble resistència*. A través dels testimoniatges de les dones palestines es pot veure el seu sofriment, però alhora també la seva força, resistència i proactivitat.

Un dia, quan Palestina sigui una nació independent, el desenvolupament polític, econòmic i social anirà, sens dubte, a dependre dels papers i del labor de les dones palestines que des de sempre han lluitat contra l'ocupació israeliana. Elles són les *dobles lluitadores* per la llibertat. La seva resistència és també la lluita pel seu propi alliberament. En la nostra opinió el problema dels moviments de dones a Palestina és la (des)organització que hi ha entre ells i les diferents ideologies de dones. Així com a nivell polític, també elles sofreixen d'una “desorganització” que té a veure amb la *doble resistència*. Encara no hi ha una noció generalitzada que la lluita nacionalista no és el mateix que la lluita feminista. O bé que el seu enfocament és l'alliberament de Palestina i el seguiment de les lleis de la *Shari'a*, o bé que l'enfocament és el seu alliberament, la reforma d'aquestes lleis l'abandó de les tradicions patriarcals. Les barreja de posicions no és positiva per a l'enfocament de gènere.

Moltes dones, advoquen que s'ha de seguir lluitant per una interpretació progressiva de la llei islàmica. Segons Hana Bakni (advocada palestina), no es pot

canviar la *Shari'a* amb la justificació de la condició personal perquè això pot crear una crisi major. En la seva opinió, es deuen utilitzar les “oportunitats que existeixen en l'Islam per a interpretar les lleis d'una manera més pròxima de la modernitat”. La idea és fer un canvi de les lleis però de manera que “no xoqui amb la llei islàmica”. D'una certa manera això pot ser veritat i pot ser també la manera més segura d'aconseguir els fins que es proposen. Però no serà també la manera de tolerància que en res anirà a contribuir per al desenvolupament de les condicions de la dona a Palestina? No serà una espècie de negació de l'existència dels drets de les dones? No obstant això, altres dones invoquen un canvi en el marc legal palestí i rebutgen qualsevol tipus d'interpretació, encara que progressiva, de la *Shari'a*, alhora que lluiten contra el patriarcat i les violacions de drets per part de l'ocupant israelià. “*The doors will not open unless we push. The boundaries designed for our gender will only vanish once we stop accepting them*” (Kayan, 2009).

Els anys d'ocupació israeliana han contribuït perquè temes com els drets de la dona siguin oblidats. Les dues parts en el conflicte deuen fer respectar el dret internacional dels drets humans i les normes del dret internacional humanitari. Tot i això, l'estatut tradicional de la dona palestina fa que sigui més difícil l'adopció de normes internacionals en el sistema jurídic intern. I a més a més, molts dels documents ratificats per Israel contenen reserves pel que fa als drets de les dones.

Una possible resolució del conflicte entre Israel i Palestina sembla distant en l'horitzó però en el dia que s'aconsegueixi arribar a la pau és important que es faci una investigació i es condemnin als perpetradors de les atrocitats comeses contra el poble palestí. És l'única manera que aquest poble pugui seguir endavant sense viure atrapat en el passat.

Urgeix la necessitat que hi hagi “tolerància zero” a les violacions de drets humans fonamentals en Palestina i, és important que la dona sigui tractada de manera igual a l'home davant la llei. Només d'aquesta manera aconseguirà arribar a la reforma de les normes consuetudinàries vigents.

Una vegada legalment garantits els drets de la dona, s'assegura que no hagi discriminació basada en el gènere. L'accés a una “justícia justa” i igual per a tots farà canvis en l'actitud tradicionalista en la qual es basa la societat palestina fortament influenciada pel costum i la religió. No són els drets humans *inalienables, irrenunciables i universals*? No són les dones éssers humans? (Mackinnon, 1999).

Bibliografía

Libres i tesi

- Alday, R. E. (2006). Claves jurídicas para la comprensión del conflicto Palestino –Israelí; En R. E. Alday (Ed.), *Los derechos a la sombra del muro; un castigo más para el pueblo palestino* (pp. 19 – 63). Madrid: Los Libros de la Catarata.
- Bontempo, M. F. P. (2006). ‘Una barrera hacia la paz’: efectos, consecuencias y normativa legal aplicable del muro de separación; En R. E. Alday (Ed.), *Los derechos a la sombra del muro; un castigo más para el pueblo palestino* (pp. 64 – 94). Madrid: Los Libros de la Catarata.
- Beauvoir, S. de (2008). *El segundo sexo*. Madrid: Ediciones Cátedra.
- Cassese, A. (2008). Substantive Criminal Law; Genocide. En A. Cassese, *International Criminal Law* (2nd ed., pp. 127-146). Oxford UK: Oxford University Press.
- Kevorkian, N. S. (2009). *Militarization and Violence against Women in Conflict Zones in the Middle East. A Palestinian Case-Study*. Cambridge UK: Cambridge University Press.
- Mackinnon, C. A. (2007). *Are women human? And other International Dialogues*. Cambridge, Mass./UK: Harvard University Press.
- Sustein, C. R. (1995). Gender, Cast and Law; En Nussbaum, Martha C. y Glover Jonathan (eds.), *Women, Culture and Development* (pp. 332-359), Oxford: Clarendon Press.
- Wadi, S. (2009). *Feminismos de Corpos Ocupados: as mulheres palestinianas entre duas resistências*. Disertação de Mestrado em Estudos Feministas. Coimbra: Faculdade de Letras da Universidade de Coimbra.
- Wing, A. K. (1999). Palestinian Women and Human Rights. En Kelly D. Askin y Dorean M. Coening (ed.), *Women and International Human Rights Law* (Vol. 3, pp. 567-611). Nueva York: Brill.

Articles

- Almodóvar, C. R. (1997). El Código Jordano de Estatuto Personal. *MEAH, Sección Árabe-Islam*, 46, 277-318.

- Galtung, J. (1969). Violence, peace and research. *Journal of Peace Research*, 6 (3), 167-191.
- Galtung, J. (1990). Cultural Violence. *Journal of Peace Research*, 27 (3), 291-305.
- Holt, M. (2003). Palestinian women, violence, and the peace process. *Development in Practice*, 13 (2), 223-238. Doi: 10.1080/09614520302948
URL: <http://dx.doi.org/10.1080/09614520302948>.
- Jad, I. (2008). La Desmovilización de los Movimientos de Mujeres: El caso de Palestina. Consultado el 16 de septiembre de 2009 en <http://www.awid.org/esl>.
- Pappé, I. (2006). Llamando las cosas por su nombre: la limpieza étnica e Palestina de 1948. En *Jornadas Internacionales Quien no tiene memoria no tiene futuro*. Disponible en: http://www.observatori.org/paises/pais_53/documentos/E_PAPPE.pdf.
- Polk, W. R. (2007). La Tragedia Palestina. En *Vanguardia Dossier Palestina*, N°25, 4-15. Disponible en <http://www.vanguardiadossier.com/>.
- Shah, A. N. (2006). Women's Human Rights in the Koran: An Interpretative Approach *Human Rights Quarterly*, 28 (4), 868-903.
- Wing, A. K. (2006). Constitutionalism, Legal Reform, and the Economic Development of Palestinian Women. *Transnational Law & Contemporary Problems*, 15, 656-715. Disponible en <http://www.ssrn.com/>.

Informes

- *A question of security. Violence against Palestinian women and Girls*, Human Rights Watch (HRW), 2006.
- *Domestic Violence Survey*, Palestinian Central Bureau of Statistics, 2006.
- *Humanitarian Action Report*, UNICEF, 2006.
- *Heading towards achieving hope*, Women's Centre for Legal Aid and Counselling (WCLAC), 2009
- *Informe del Secretario General sobre la Situación de la mujer palestina y asistencia en su apoyo*, 2007.
- *Israel y los Territorios Ocupados. Conflicto, ocupación y patriarcado: la carga que soportan las mujeres*, Amnistía Internacional (AI), 2005.
- *Kaya – Feminist Organization Annual Report*, Kaya, 2009.

- *Voices of Palestinian Woman*, Women's Centre for Legal Aid and Counseling (WCLAC), 2009.

Altres documents

- Código del Estatuto Personal Jordano, Ley nº 61 del 5 de septiembre de 1976, publicada en El Boletín Oficial nº 2.668 del 1 de diciembre de 1976.
- Declaración Balfour, Reino Unido, 2 de noviembre de 1917.
- Declaración sobre la Eliminación de la Discriminación contra la Mujer, Resolución 2263 (XXII) de la Asamblea General de la ONU, 7 de noviembre de 1967.
- Declaración sobre la Eliminación de la Violencia Contra la Mujer , Resolución 48/104 de la Asamblea General de la ONU, 20 de diciembre de 1993.
- Declaración Universal de Derechos Humanos, Resolución 217 (A) (3) de la Asamblea General de la ONU, 10 de diciembre de 1948.
- Ley Fundamental Enmendada Palestina, 19 de marzo de 2003.
- Pacto Internacional de Derechos Civiles y Políticos (PIDCP), Resolución 2200 A(XXI) de la Asamblea General de la ONU, 16 de diciembre de 1966.
- Pacto Internacional de Derechos Económicos, Sociales y Culturales (PIDESC), Resolución 2200A (XXI) de la Asamblea General de la ONU, 16 de diciembre de 1966.
- Resolución 181/1947 de la Asamblea General de la ONU, 29 de noviembre de 1947.
- Resolución 48/104 de la Asamblea General de la ONU, 20 de diciembre de 1993.

Web

- Addameer <http://www.addameer.org/spanish/index.html>
- Aswat <http://www.aswatgroup.org/english/>
- B'Tselem, the Israeli Information Center for Human Rights <http://www.btselem.org/English/index.asp>
- General Union of Palestinian Women (GUPW) <http://www.gupw.net/en/>

- Isha L`Isha – Haifa Feminist Center <http://www.isha.org.il/eng/>
- Kayan Feminist Organization <http://www.kayan.org.il/en/>
- The Palestinian Centre for Human Rights' (PCHR) <http://www.pchrgaza.org/portal/en/>
- The Union of Palestinian Women's' Committees <http://www.upwc.org.ps/>
- United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA) <http://www.unrwa.org/index.php>
- Wikipedia http://en.wikipedia.org/wiki/Honor_killing
- Women´s Affairs Technical Committee (WATC)
<http://www.watcpal.org/english/index.asp>
- Women Center for Legal Aid and Consultation (WCLAC)
<http://www.wclac.org/english/index.php>
- Women´s Organization for Political Prisoners (WOFPP)
<http://www.wofpp.org/english/home.html>

Documentales

- Ebtisam Mara´ana (director) *Tres veces divorciada*, 2007.
- Theo van Gogh (director) *Submission*, 2004.
- Yoav Shamir (director), *Checkpoint*, 2004.

